

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37)

(Justitiedepartementets dnr 2017/04129/KRIM)

Sammanfattning

Försäkringskassan avstyrker att en särskild enhet inrättas hos myndigheten för utredning av bidragsbrott. Försäkringskassan anser att frågan om att utreda förutsättningarna för en samordnad statlig utbetalningsfunktion bör prioriteras. Det bör också snarast införas ett kontrolländamål i 114 kap. socialförsäkringsbalken. Vidare bör det införas ett effektivare informationsutbyte mellan Migrationsverket och Försäkringskassan. Försäkringskassan delar utredningens bedömning om att det finns skäl att förbättra myndighetens möjligheter att inhämta försäkringsmedicinska utredningar. Försäkringskassan tillstyrker förslagen i övrigt men har synpunkter i några detaljfrågor.

Bör en särskild enhet för utredning av bidragsbrott inrättas vid Försäkringskassan?

Försäkringskassan anser att det är mycket angeläget att bekämpningen av brott mot välfärdssystemen är effektiv och rättssäker. Detta för att upprätthålla trovärdigheten och tilliten för systemen.

Försäkringskassan avstyrker dock att en enhet för utredning av bidragsbrott inrättas vid myndigheten. Det är ett polisiärt ansvar att utreda brott. Försäkringskassan delar utredningens uppfattning att bidragsbrotten inte utreds eller prioriteras i tillräcklig utsträckning av Polismyndigheten. Detta är däremot inte ett skäl för att flytta över verksamheten till en annan myndighet. För att öka antalet lagförda bidragsbrott bör i stället riksdagen och regeringen tydligare styra upp verksamheten inom befintlig ansvarsstruktur till exempel genom att Polismyndigheten har öronmärkta medel för denna verksamhet. Starka rättssäkerhetsskäl talar också för att ärendena bör utredas av Polismyndigheten eftersom det inte sällan finns kopplingar till annan brottslighet i ärendena som avser bedrägerier med bidrag och förmåner.

De skäl som anges i betänkandet för att ge Försäkringskassan ansvar för verksamheten är att Försäkringskassan är den utbetalande myndighet som rapporterar större delen av misstänkta bidragsbrott. Utredningen menar att en sådan placering skulle tillgodose "behovet av en gemensam prioritering och verksamhetsinriktning i utredningskedjan". Att Försäkringskassan har en väl fungerande kontrollverksamhet och anmäler ett stort antal misstänkta bidragsbrott innebär emellertid inte att myndigheten har den kompetens som krävs för att leda och driva en brottsbekämpande verksamhet av det slag som skisseras i betänkandet. Försäkringskassan anser att det skulle innebära ett stort resursslöseri att bygga upp en sådan verksamhet inom en traditionell förvaltningsmyndighet i stället för att se till att uppdraget prioriteras inom Polismyndigheten, där det hör hemma. Att ansvara för en brottsutredande verksamhet och leda förundersökningar är något helt annat än den kontrollverksamhet som görs inom ramen för Försäkringskassans huvuduppdrag - att pröva enskildas rätt till ersättningar från socialförsäkrings-systemet. Det finns därför en stor risk för att det föreslagna uppdraget skulle leda till att Försäkringskassans roll blir otydlig för enskilda vilket innebär att deras förtroende för myndigheten kan komma att skadas.

Övriga synpunkter

7.5 Ett effektivare och mer ändamålsenligt informationsutbyte

Enligt gällande rätt får Försäkringskassan inte automatiskt information enligt 7 kap. 4 § utlänningsförordningen (2006:97) (UtlF) när en enskild har blivit avvisad eller utvisad med återreseförbud efter beslut från Migrationsverket, migrationsdomstolen eller Migrationsöverdomstolen. Försäkringskassan får heller inte information enligt 7 kap. 7 a § UtlF om att en enskilds uppehållstillstånd har löpt ut och denne inte inom tre månader ansökt om förlängning av tillståndet. Detta innebär att Försäkringskassan kan fortsätta betala ut förmåner felaktigt, då det inte finns kännedom om att personen inte längre befinner sig i Sverige och därför inte längre har rätt till dem. Om Försäkringskassan fick denna information skulle felaktiga utbetalningar kunna motverkas på ett effektivare sätt. Försäkringskassan anser mot bakgrund av detta att det är angeläget att en underrättelseskyldighet införs som innebär att även Försäkringskassan får information om uppgifter enligt 7 kap. 4 och 7 a §§ UtlF.

8.2.2 Utbetalande myndigheters uppdrag att kontrollera måste vara tydligt

Försäkringskassan anser att det är angeläget att det snarast införs ett kontrolländamål i myndighetens registerförfattning (114 kap. socialförsäkringsbalken). Vid flera tillfällen, senast den 16 maj 2015, har Försäkringskassan påtalat det behovet och framställt förslag om författningsändring till regeringen (dnr 53930-2015).

8.3.2 Ny reglering om försäkringsmedicinska utredningar

Försäkringskassan delar utredningens bedömning att det finns skäl att förbättra myndighetens möjligheter att inhämta försäkringsmedicinska utredningar. För ersättningsformerna sjukpenning och sjukersättning finns sedan tidigare vedertagna standardiserade försäkringsmedicinska utredningar. Sådana finns dock inte inom exempelvis assistansersättning. Svårigheterna att inhämta

försäkringsmedicinska utredningar inom assistansersättning leder till en risk att beslut fattas med ett otillräckligt eller felaktigt underlag. Försäkringskassan anser därför att landstingen bör få ett lagstadgat ansvar att utföra försäkringsmedicinska utredningar avseende assistansersättning. Försäkringskassan har även tidigare yttrat sig över ansvaret för de försäkringsmedicinska utredningarna (dnr 66289-2016).

10.4.1 Bidragsbrottslagens tillämpningsområde utvidgas

Försäkringskassan konstaterar att den föreslagna lydelsen i 1 § andra stycket bidragsbrottslagen inte omfattar ersättning för höga sjuklönekostnader. Försäkringskassan anser att det är önskvärt att även sådan ersättning omfattas av bestämmelsen. Det skulle underlätta för Försäkringskassans kontrollutredningsverksamhet om myndighetens samtliga ärendeslag föll under bidragsbrottslagen.

14.5 En samordnad utbetalningsfunktion bör inrättas

Försäkringskassan anser att frågan om hur en samordnad statlig utbetalningsfunktion bör organiseras och hur dess uppdrag bör se ut måste prioriteras. Det är angeläget att en sådan utredning bedrivs så skyndsamt som möjligt. Försäkringskassan är även positivt inställd till att utredningen ser över möjligheterna att införa ett s.k. medborgarkonto. Om varje person som är del av välfärdssystemen har ett enda konto kopplat till sitt personnummer kan detta motverka att personer ibland använder flera konton för att göra penningöverföringar med oseriösa syften.

15.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

För det fall att regeringen väljer att gå vidare med förslaget om att inrätta en brottsbekämpande enhet anser Försäkringskassan att det är uteslutet att enheten kan inrättas den 1 juli 2018 och då vara redo att ta emot och handlägga anmälningar avseende misstänkta brott mot välfärdssystemen.

15.2.5 Kostnader för myndigheter och kommuner

Som utredningen konstaterat skulle inrättandet av en brottsbekämpande enhet medföra ökade kostnader för Försäkringskassan. Det rör sig både om initiala kostnader för inrättandet av enheten och om löpande kostnader. Försäkringskassan anser inte att de ökade kostnaderna ryms inom utredningens uppskattning av löpande kostnader.

Som framgått ovan är den föreslagna verksamheten i sak något väsentligt nytt i förhållande till Försäkringskassans nuvarande uppdrag. Det är därför mycket svårt att ha någon precision i kostnadsberäkningen men uppskattningsvis skulle enhetens *uppstartskostnader* uppgå till mellan 59 och 74 miljoner kronor. Under året för inrättandet skulle det sannolikt tillkomma flera engångskostnader som inte har inkluderats i Försäkringskassans beräkning. Detta innebär att uppstartskostnaderna kan antas bli betydligt högre än Försäkringskassans beräkning.

Försäkringskassan har vidare uppskattat att de *löpande årliga kostnaderna* för en bidragsbrottsenhet med 200 årsanställda skulle uppgå till mellan 185 och

188 miljoner kronor. Detta är dock en mycket osäker bedömning. Med stor sannolikhet kommer det att tillkomma väsentliga kostnader för utrustning m.m.

Kostnader i miljontal kronor

Uppstartskostnader	
Utbildning och rekrytering	10
IT-system	10 - 25
System för brottsanmälan	16
Lokaler (uppskattningsvis 7 orter)	21
Införandegrupp	2
Totalt	59 - 74
Löpande kostnader	
Årslön för 200 årsarbetare	146
IT-system	3 - 6
System för brottsanmälan	6
Lokaler	10
Tillägg och övertid/mertid	2
Frisk- och hälsovård	1
Övriga personalkostnader	1
Övriga driftskostnader (resor, hotell, traktamenten)	3
Utbildning och konsulttjänster	3
Interndebitering, kostnader IT och telefoni	5
Utvecklingskostnader med och utan IT-inslag	5
Totalt	185 - 188

I tabellen redovisas de poster som ingått i Försäkringskassans beräkning. Som beskrivits ovan innefattar beräkningen ett stort mått av osäkerhet och myndighetens bedömning är att tillkommande kostnader kommer att leda till att de totala uppstartskostnaderna och löpande kostnaderna väsentligt kommer att överstiga de angivna beloppen. Ett rimligt antagande är att de löpande kostnaderna kommer att överstiga 200 miljoner kronor.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ann-Marie Begler i närvaro av rättschef Eva Nordqvist, avdelningscheferna Per Eleblad, Ulrika Havossar, Marie Axelsson, Lars-Åke Brattlund, Alexandra Wallin, verksamhetsområdeschef Peter Andrén och verksjurist Carina Carmona Tschander, den senare som föredragande.

Ann-Marie Begler

Carina Carmona Tschander